



Levanger kommune

Innvandrertjenesten

Sjefsgården voksenopplæring

Sluttrapport

Samfunnskunnskap

- mer enn informasjon



Liv Kolstad, Arman Rad, Janniken Sandnesmo

Levanger, 2005

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG OG ANBEFALINGER.....	3
1. BAKGRUNN OG MÅL	3
1.1 BAKGRUNN.....	3
1.2 MÅL FOR TOTALPROSJEKTET	3
1.3 MÅL FOR FORPROSJEKTFASEN	4
2. GJENNOMFØRING.....	4
2.1 ORGANISERING AV PROSJEKTET	4
2.2 DELPROSJEKTETS MILEPÆLER	5
2.3 EVALUERING AV ARBEIDET I DELPROSJEKTET	5
3. SITUASJONSBEKRIVELSE	6
3.1 BAKGRUNN FOR PROSJEKTET <i>SAMFUNNSKUNNSKAP - MER ENN INFORMASJON</i>	6
3.2 GJENNOMFØRING AV SAMFUNNSKUNNSKAPSOPPLÆRING I PROSJEKTPERIODEN	9
OK	11
3.3 LIKEMANNSROLLEN I SAMFUNNSKUNNSKAP FOR VOKSNE INNVANDRERE.....	12
4. MØTER OG KURS FOR LIKEMENN	14
4.1 PLANLEGGING OG GJENNOMFØRING AV MØTER OG KURS FOR LIKEMENN	14
4.2 EVALUERING AV MØTER OG KURS MED LIKEMANNSGRUPPA	19
5. EVALUERING OG ANBEFALINGER.....	20

Sammendrag og anbefalinger

I løpet av høsten 2005 har vi i prosjektgruppa utviklet en modell for hvordan vi skal formidle 50 timer samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår. I tillegg har vi beskrevet samarbeidet med Leira asylmottak om å formidle samfunnsinformasjon for asylsøkere. Beboerne på asylmottaket får tilbud om et grunnleggende norskkurs med samfunnsinformasjon i ca 10 uker på Sjefsgården voksenopplæring. Modellen går kort ut på at en lærer har ansvaret for koordinering av ei gruppe som består av tolker, fagfolk og likemenn. Sammen med læreren er det disse som formidler de ulike emnene i samfunnskunnskap til de nyankomne deltakerne. Vi synes modellen fungerer bra. Det vi anbefaler er at det i samarbeid med ledelsen settes av administrasjonsressurs til læreren som koordinerer arbeidet med informasjonsprogrammet. For å få ei likemannsgruppe til å fungere i dette arbeidet er det viktig å bruke tid på møter og kurs med dem. (Dette er beskrevet i pkt. 4 i prosjektrapporten.)

1. Bakgrunn og mål

1.1 Bakgrunn

- Introduksjonsloven og ”Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere”
- Krav om 50 timer samfunnsinformasjon på et språk deltakeren forstår.
- Samfunnsinformasjon for asylsøkere, samarbeidsavtale med Leira Mottak.
- Behov for plan over organisering og gjennomføring av informasjonsarbeidet.
- Søknad om prosjektmidler fra UDI.
- Videreutvikling av UDI-prosjektet ”likemannsarbeid” fra 2003.

1.2 Mål for totalprosjektet

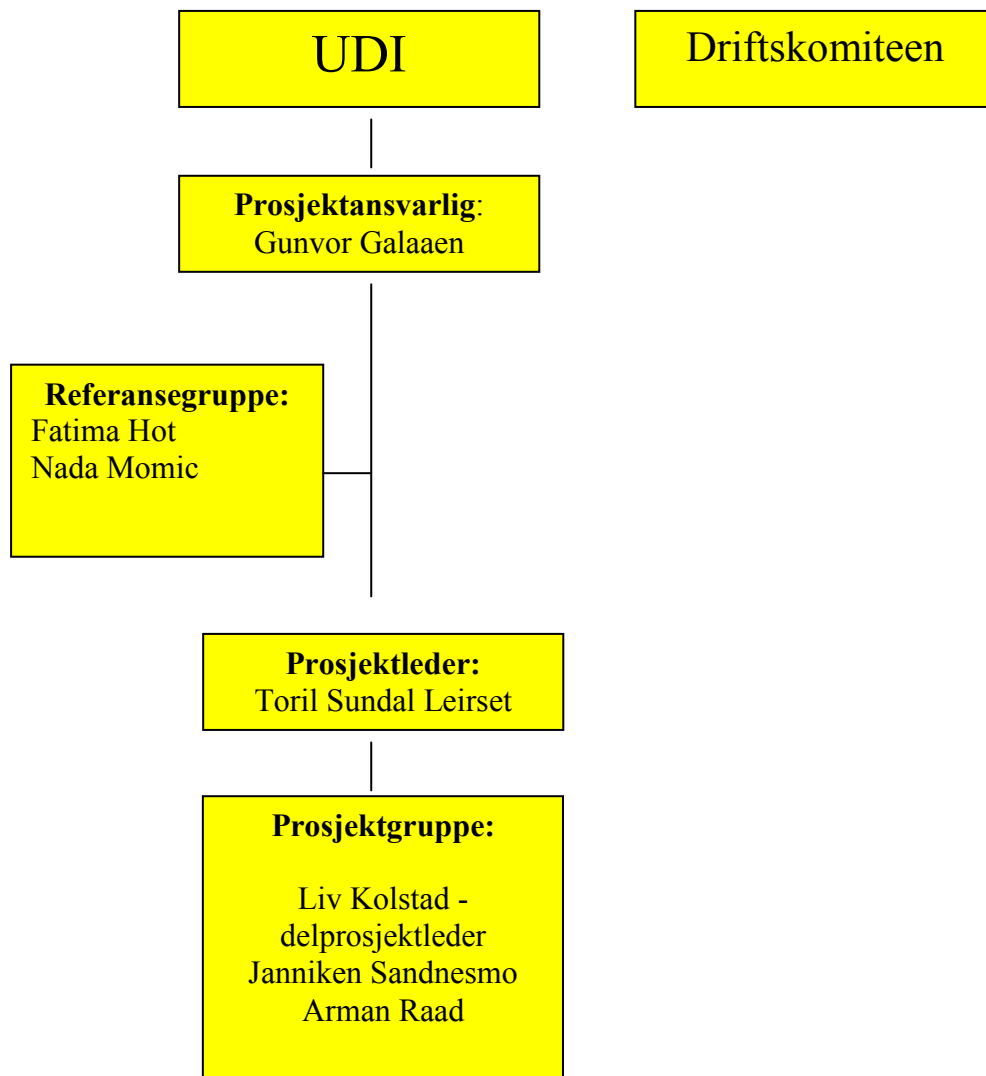
- Finne en modell for gjennomføring av 50 timer samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår.

1.3 Mål for forprosjektfasen

- Ta i bruk studieverksted som arena for informasjon
- Starte opplæring og veiledning av tospråklige informanter (tolker og likemenn)
- Utvikle en lokal modell der vi veksler mellom bruk av lærer/andre fagpersoner og tolker/likemenn

2. Gjennomføring

2.1 Organisering av prosjektet



2.2 Delprosjektets milepæler

<i>Nr.</i>	<i>Når</i>	<i>Milepæl</i>	<i>Ansvar</i>
1	26.10.05	Legge fram prosjektplanene	Liv Kolstad
2	31.01.06	Presentasjon	prosjektgruppa

2.3 Evaluering av arbeidet i delprosjektet

I rapporten har vi beskrevet prosjektet så langt som vi har kommet i tanker og igangsetting av disse. Vi beskriver det vi har gjort, det vi vil jobbe videre med og andre forhold vi vil utvikle og evaluere etter hvert.

Vi (prosjektgruppa) måtte foreta ei prioritering av tida i prosjektperioden. Vi valgte å bruke tid på organisering av informasjonsprogrammet, det vil blant annet si å skaffe tolker, finne ei likemannsgruppe og få den til å fungere. Det var nødvendig å holde møter og kurs med likemannsgruppa (pkt. 4 i rapporten). I tillegg valgte vi å reise på studietur til *Introduksjonssenter for utlendinger* i Drammen. Der deltok vi, sammen med flere andre voksenopplæringssentra, på et kurs i ”samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår”. Kurset dreide seg om metodikk, innhold og undervisning i praksis. Ansvarlige kursholdere var Suleyman Gunenc – prosjektansvarlig for organisering av ”50 timers samfunnskunnskap” i Drammen, Ingebjørg Dolve – lærer på *Introduksjonssenteret* og medforfatter av boka ”Intro” og Idun M Johansen – lærer på *Introduksjonssenteret*.

Endelig måtte vi skrive en rapport og arbeidet med skrivinga medførte mange nyttige diskusjoner i prosjektgruppa om modellen vi har utviklet på Sjøfsgården i forbindelse med gjennomføringa av 50 timers samfunnskunnskap.

3. Situasjonsbeskrivelse

3.1 Bakgrunn for prosjektet *Samfunnskunnskap - mer enn informasjon*

I forbindelse med *Lov om introduksjonsordning og norskkurs for nyankomne innvandrere* og *Læreplan i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere*, samt *Rammeplan for informasjon til beboere i statlige mottak for asylsøkere* har Sjefsgården arbeidet for å bedre opplæringen i samfunnskunnskap. Disse nye lovene og rammeplanene stiller andre og strengere krav til gjennomføring og dokumentasjon av samfunnskunnskapsdelen i norskkurset.

I Levanger Kommune er arbeidet med flyktninger organisert som egen enhet; *innvandrertjenesten*. Både flyktningetjenesten, Leira Statlige mottak for asylsøkere og Sjefsgården Voksenopplæring hører inn under denne tjenesten. En slik organisering gjør det enklere å samarbeide, og felles ansvar og oppgaver knytter oss sammen. Alle nyankomne asylsøkere på Leira Mottak får tilbud om et kort norskkurs på Sjefsgården, og de får også størstedelen av sitt informasjonsprogram gjennomført i løpet av dette kurset (se eget brev fra Sjefsgården til UDI). Flyktninger bosatt i kommunen får *samfunnskunnskap på et språk de forstår* innbakt i sin nybegynneropplæring, i tillegg til de informasjonsmøter de deltar på i regi av flyktningetjenesten. Samfunnskunnskap og informasjon er derfor viktige samarbeidsområder i etaten. Tidligere UDI-prosjekt ved Sjefsgården, *Skolens plass i et introduksjonsprogram: delprosjekt likemannsarbeid -03* (se <http://sjefsgarden.g-skole.no>) ble starten på en arbeidsform som vi ønsket å utvikle videre i sammenheng med samfunnskunnskap, og i lys av nytt lovverk og nye rammeplaner. Nye prosjektmidler i 2005 muliggjorde et slikt utviklingsarbeid.

Ved Sjefsgården Voksenopplæring har vi ca. 120 elever, hvorav ca. 30 går i grunnskoleklasser (G1 og G2) og resten på norskkurs. Nybegynnergruppene som starter 4 ganger per skoleår er vanligvis på rundt 15-20 elever, og ei slik gruppe består av både flyktninger, innvandrere og asylsøkere. Innvandrertjenesten har ei kommunal tolkeliste, men vi mangler av og til tolker på enkelte språk. Kommunen har få morsmålslærere tilsatt i grunnskolen. Av Levangers befolkning på ca. 18 000 mennesker har vi ca 250 bosatte flyktninger. I regionen opplever vi en del fraflytting når det gjelder denne gruppa.

Konsekvensen av dette er at det kan være vanskelig å finne tospråklige lærere i flere språkgrupper.

Tilbakemelding til UDI, gjennomføring av informasjonsprogram, høstsemesteret 2005

Uttalelse fra Sjefsgården voksenopplæring, Levanger

Asylsøkere ved Leira Mottak, Levanger, deltar alle på et 10-ukers grunnleggende norskkurs ved Sjefsgården voksenopplæring. Nyankomne asylsøkere får plass på norskkurs som hos oss begynner i august, oktober, januar og mars. Slik er det få asylsøkere som venter lenge på å komme i gang med språklæring og informasjonsprogram.

I løpet av disse 10 ukene gjennomføres også informasjonsprogrammet, i grupper på ca 15 elever. Disse elevgruppene består både av flyktninger, innvandrere og asylsøkere. Med unntak av de modulene som omhandler det praktiske livet på asylmottak, får asylsøkerne informasjon på skolen i sin nybegynnergruppe. De har timeplanfestet informasjon 6 timer hver uke, 4 av disse med lærer eller informant (helsesøster, politi, lege, brannvesen etc). I disse timene har vi alltid tolker til stede. De siste 2 timene er timer hvor elevene i små grupper innenfor sitt språk diskuterer videre med hjelp av andre elever med samme morsmål og kulturbakgrunn og gode norskkunnskaper. Dette kaller vi ”likemannsarbeid”, og vi legger vekt på at elever skal være en ressurs for hverandre i bearbeiding av informasjon. Likemennene har lengre fartstid bak seg i Norge, og er viktige ressurspersoner også for asylsøkerne. Lærere er til stede i gruppene, og er ansvarlige for formidlingen og innholdet i disse timene, og svarer på spørsmål som dukker opp i de forskjellige gruppene.

I tillegg til de 6 ukentlige timene informasjon, vil mye av fagstoffet repeteres, bearbeides og utdypes gjennom ordinære norsktimer i gruppa. Dette gjelder spesielt tema som bolig, helse, mat, lokalmiljø, økonomi (bank, post og butikk), da alle disse temaene også inngår i de ordinære norsktimene. Norsk væremåte og norske verdier blir også en viktig del her.

Informasjon som er aktuell bare for asylsøkere, for eksempel asylprosess og retur, avholdes for denne gruppa alene. Flyktninger vil i samme tidsrom få annen tilpasset informasjon. Asylsøkerne får likevel mulighet til å delta på gruppemøter som helsetjenesten gjennomfører for bosatte flyktninger i kommunen (mødregruppe, ungdomsgrupper etc).

Denne skisserte modellen for gjennomføring av informasjonsprogram er en forsøksordning i Levanger inneværende skoleår. Vi er nå godt i gang med UDI-prosjektet ”Samfunnskunnskap - mer enn informasjon”, som avsluttes i desember 2005.

I prosjektet arbeider vi for å få til en lokal modell for formidling av samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår. Krav om *50 timer samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår* i introduksjonsloven og læreplanen for norskopplæringa er i all hovedsak det samme som krav om informasjon i ny *rammeplan for informasjon i statlige mottak*. Vi ønsker å gi felles informasjon til asylsøkere og flyktninger der det er naturlig, og dele gruppa der det er nødvendig mht tema. Vi videreutvikler dessuten et UDI-prosjekt, ”likemenn” fra 2003, hvor vi setter fokus på deltakermedvirkning, både blant flyktninger og asylsøkere.

Likemenn får kursing i tema og formidling, har jevnlige møter med lærere og forbereder seg på fagstoff til hvert gruppearbeid.

Antall timer brukt på hvert tema eller modul vil variere fra gruppe til gruppe, tilpasset behov, ønsker og behov i gruppa. Som et utgangspunkt for arbeidet i høst har vi denne temalisten med ”hovedoverskrifter”, anslagsvis 2 undervisningstimer per tema. Tema kan slås sammen når det er hensiktsmessig. Denne listen er også grunnlaget for dokumentert frammøte på informasjonstimerne.

Ansvarlig lærer for samfunnskunnskap/ informasjonsprogram høsten 2005
v/Sjefsgården Voksenopplæring
Liv Kolstad

TEMALISTE FOR INFORMASJONSTIMER

Høst 2005

1	Tilrettelegging og møter med tolkene Ønsker om info
2	Skolens, kommunens og mottakets reglement
3	Bolig, regler og vedlikehold
4	Bolig, utgifter, strøm etc
5	Sosiale tjenester, velferdssamfunnet
6	Ulike tjenester i kommunen
7	Ulike helsetilbud og trygderettigheter
8	Forebyggende helsearbeid, kosthold
9	Psykisk helse, relatert til flukt, traumer
10	Reproduktiv helse
11	Smittsomme sykdommer, vern mot smitte
12	Utdanningssystem i Norge
13	Veien videre etter norskurs
14	Stipend, studielån
15	Norske verdier og væremåter
16	Demokrati og norske lover
17	Likestilling, kvinnesyn i det offentlige rom, ytringsfrihet
18	Familie og samlivsformer
19	Barnehager i Norge, pedagogisk innhold
20	Konflikter og vold i familien
21	Kriminalitet og konsekvenser
22	Lov om ekteskap, forbud mot tvangsekteskap, lov om diskriminering
23	Årsaker til konflikter, håndtering og forebygging (for asylsøkere)
24	Statistikk, behandling av asylsøknaden, utfall, konsekvenser
25	Saksgang
26	Tilbakevending, IOMs ordning med frivillig retur
27	Registrering, arbeidstillatelse, reisebevis, andre særregler

3.2 Gjennomføring av samfunnskunnskapsopplæring i prosjektperioden

Vi var 3 personer i prosjektgruppa høsten -05. Vi samarbeidet om planlegging av organiseringa og også om oppfølging av likemennene. En lærer hadde imidlertid samfunnskunnskapstimen i sin stilling, og følgelig den daglige oppfølginga og det faglige ansvaret for samfunnskunnskapskurset. Denne læreren var ikke kontaktlærer for nybegynnergruppa. På denne måten oppfattet elevene samfunnskunnskapsdelen som et eget fag. De hadde en annen lærer, og også andre arbeidsmåter som gruppearbeid med likemenn, besøk av fagpersoner med mer. Samtidig ble ikke samfunnskunnskapskurset en løsrevet del fra norskkurset og skolens hverdag for øvrig, men en naturlig integrert del med fast plass på timeplan og ukeplan. Kontaktlærer kunne arbeide med tema fra samfunnsfagskurset i norsktimene, og lærer i samfunnskunnskap kunne på samme måte benytte likemenn eller tolker til å forklare elementer fra tema i norskkurset. Samarbeidet mellom lærerne var nyttig.

Høsten -05 gjennomførte vi to runder med samfunnskunnskapskurs, en på 8 uker og en på 9 uker. Alle elevene i nybegynnergruppa deltok på dette kurset, uavhengig av status og elevkategori, og begge gruppene som gjennomførte kurset besto av ca. 15 elever. Elever som starter i andre grupper enn nybegynnergruppa av forskjellige grunner, deltar også i informasjonsprogrammet. Vår modell kombinerte bruk av lærer, likemenn, tolker og fagpersoner. Vi hadde timeplanfestet samfunnskunnskap 3 dager à 2 timer hver uke, med følgende inndeling mht personer og ansvar.

Når	Hvem	Hva
Tirsdag 5. og 6. time	Lærer og likemenn	Presentasjon av nytt tema
Onsdag 4. og 5. time	Likemenn og gruppearbeid i studieverksted. Max 5 i gruppa. Ansvarlig lærer tilstede, likemann leder gruppa	Diskusjoner, forklaring, oppgaver, sammenligning. Bruk av "Intro"
Torsdag 2. og 3. time	Eksterne fagpersoner, tolker Ansvarlig lærer tilstede	Fagperson med tilknytning til tema, evt. andre

TIRSDAG

Lærer presenterte samfunnskunnskapsstoff i timene på tirsdager. Likemannsgruppa var forberedt på hvilket tema læreren skulle ta opp. De satt sammen i sine respektive språkgrupper og prøvde seg i tolkelignende situasjoner med læreren som støtte.

På onsdager gikk likemennene videre på samme tema. De brukte boka "Intro", og hadde forberedt seg på stoffet hjemme. Gruppene varierte i størrelse fra 2 til 5.

ONSDAG

På onsdager jobbet likemennene videre i sin gruppe med samme tema. De arbeidet da med læreboka "Intro", og brukte også oppgaver, diskusjonstema og illustrasjoner fra boka i arbeidet sitt. Ansvarlig lærer var tilstede under dette arbeidet, og kunne svare på spørsmål og veilede gruppene i arbeidet hvis det var nødvendig. Likemennene hadde da forberedt arbeidet hjemme, og også sammen med læreren gått gjennom lærestoffet. (Se "kurs for likemann pkt 4.1") Arena for dette arbeidet var studieverksted, hvor alle norskgruppene er løst opp og elevene arbeider individuelt eller i grupper.

TORSDAG

På torsdager hadde vi ofte besøk av fagpersoner utenfra. Disse kunne snakke om sitt fagområde generelt (en politibetjent om politiets rolle i Norge) eller mer spesifikt og lokalt (en politibetjent om konflikthåndtering i Levanger sentrum i helgene). I samarbeid med disse fagpersonene fant lærer ut hva som var nyttigst informasjon for den aktuelle gruppa. De samarbeidspartnerne vi har hatt, er blant annet politi, helsesøster, barnevernspedagog, sosialarbeider, A-etat, brannvesen og namsmann.

På neste side viser vi et eksempel på gjennomføring av en informasjonspakke og hvordan vi fører oppmøte eller fravær. Vi markerer tilstedeværelse og arkiverer lista i deltakernes mappe. I tillegg får deltakeren et eksemplar av lista som bevis på at hun har gjennomført informasjonsprogrammet.

Samfunnskunnskap høst 2005

Deltaker: xxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxx

<i>dag og dato</i>	<i>tid</i>	<i>tema</i>	<i>informant</i>	<i>oppmøte</i>
tirsdag 25.10.	12.15 - 14.05	startinfo, fravær etc	lærer	OK
torsdag 27.10.	09.15 - 11.00	Helsetjenester i Norge, + start på kosthold	helsesøster	OK
tirsdag 01.11.	12.15 - 14.05	Bolig	lærer	OK
onsdag 02.11.	11.30 - 13.00	om bolig, og om helsetjenester	likemann	OK
torsdag 03.11.	09.15 - 11.00	forebyggende helsearbeid og kosthold	helsesøster	OK
tirsdag 08.11.	12.15 - 14.05	personlig økonomi inntekter, utgifter, budsjett	lærer	OK
onsdag 09.11.	11.30 - 13.00	familieøkonomi	likemann	OK
torsdag 10.11.	09.15-11.00	Namsmannen konsekvenser av dårlig betalingsevne/vilje	namsmann	OK
tirsdag 15.11.	12.15-14.05	norsk væremåte, verdier	lærer	OK
onsdag 16.11.	11.30 - 13.00	Innvandrere i Norge	likemann	OK
torsdag 17.11.	09.15-11.00	Politiets arbeid i Norge. konfliktforebyggende arbeid	politi	OK
tirsdag 22.11.	12.15-14.05	system i Norge, familie, kultur	lærer	OK
onsdag 23.11.	11.30 - 13.00	system i Norge, familie, kultur	likemann	OK
torsdag 24.11.	09.15 - 11.00	demokrati, politikk, politisk system i Norge	lærer	OK
tirsdag 29.11.	12.15-14.05	demokrati, politikk, politisk system i Norge	lærer	OK
onsdag 30.11.	11.30 - 13.00	naturforhold, befolkningsstruktur	likemann	OK
torsdag 01.12.	09.15 - 11.00	skole i Norge	lærer	OK

tirsdag 06.12.	12.15 - 14.05	Helse, psykisk helse	lærer	OK
onsdag 07.12.	11.30 - 13.00	helsetilbud i Norge, system	gruppe	OK
torsdag 08.12.	09.1511.00	smittsomme sykdommer samliv, helsesøstertjenester	helsesøster	OK
tirsdag 13.12	12.1514.05	Arbeidsliv, arbeidsmarked, A- etat	lærer	OK
onsdag 14.12.	11.30 - 13.00	Arbeidsliv, arbeidsmarked, A- etat	likemenn	OK
torsdag 15.12.	09.1511.00	Barn og familie	lærer	OK
tirsdag 20.12.	12.1514.05	Velferdssamfunnet, sosiale ytelser	saksbehandler, sosialkontor	OK
onsdag 21.12.	11.30 - 13.00	brannforebyggende arbeid	brannmann	OK

likemenn	gruppe	land		elever (gruppe)
Agnes	A	Rwanda	fransk, kinyarwanda	Hvilke elever i nybegynnergruppa skal den enkelte likemann samarbeide med?
Ada	A	Burundi	swahili, kirundi, chinyanja	
Francis	E	Kongo	fransk, engelsk, swahili, lingala	
Ali	A	Afghanistan	persisk, urdu, arabisk	
Abbas	A	Afghanistan	persisk, urdu, pastho	
Kordestan	A	Iran	kurdisk, persisk	
Hilary	A	Liberia	engelsk, russisk	
Olivier	A	Burundi	fransk, kirundi, swahili	
Suad	A	Somalia	somali	
Lubna	A	Irak	arabisk	
Aynelem	Mottaket	Etiopia	amarisk, engelsk	
Sefatulla	Mottaket	Afghanistan	persisk, russisk, pastho	

3.3 Likemannsrollen i samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Som forklaringa av organiseringa i punkt 3.2 viser, hadde likemennene ulike arbeidsoppgaver i samfunnsfagsundervisninga. De prøvde seg både i tolkelignende situasjoner og som

formidlere. En kan velge mellom mange navn på denne typen hjelpere; så som skoleguide, språkguide, kulturfadder osv. Vi valgte likevel fortsatt å bruke begrepet *likemann* fordi det gjennom et tidligere prosjekt ble innarbeidet som en arbeidsmetode på Sjefsgården.

Det er viktig å definere likemannsrollen grundig sammen med gruppa. En likemann skal ikke opptre som lærer, og kan ikke erstatte pedagogen i samfunnsfagskurset. Han skal heller ikke bare være lærerens assistent, men i større grad ta ansvar for å utvikle samarbeid med medelevene, lede diskusjoner osv. En likemann kan heller ikke erstatte en tolk, da norskkunnskapene og kunnskap om tolkerollen ikke vil være tilstrekkelige. Allikevel kan det at de i forberedte tema øver seg i tolkelignende situasjoner være en god start. Kanskje noen med attest fra likemannsarbeid i samfunnskunnskapskurset ender opp på tolkelista når norskkunnskapene tilsier det?

Likemannens rolle kan være å veilede sine medelever til å kunne tilpasse seg samfunnet raskere og bedre. Derfor er det viktig at de prøver å formidle på vegne av det norske samfunnet, også i saker hvor de personlig kan være kritiske eller uenige. Forståelsen for de demokratiske prosessene og for lover og regler i landet må ligge til grunn for likemannens arbeid i gruppene, og er derfor noe av det viktigste vi som lærere formidler i møter og kurs for likemenn.

Vi mener at en reflektert diskusjon på morsmål mellom elever med kort fartstid i Norge og elever som snart er ferdige med opplæringa si kan være veldig fruktbar. Samfunnsforståelsen starter i den enkelte og kan være en prosess som tar tid, og dialog med noen som har oppnådd større forståelse for og erfaring i det norske samfunnet vil være viktig.

Det er viktig at alle vet at læreren har det faglige og pedagogiske ansvaret for opplæringa. Både når likemannen formidler lærestoff i samarbeid med læreren og når likemannen leder gruppediskusjoner.

4. Møter og kurs for likemenn

4.1 Planlegging og gjennomføring av møter og kurs for likemenn

Høstsemesteret 2005 planla og gjennomførte vi to møter og et tredagerskurs med likemannsgruppa. Likemannsgruppa bestod av 12 elever som var (eller hadde vært) tilknytta skolen. Vi skaffet oss etter hvert boka ”Intro” som likemannsgruppa tok i bruk i informasjonsarbeidet.

MØTER

I starten av semesteret høsten 2005 valgte vi ut hvem vi skulle spørre om å være en del av likemannsgruppa. I sammensettinga av likemannsgruppa var det viktig å få både kvinner og menn, bosatte og asylsøkere og dekning av de fleste/store språkene. Vi innkalte disse til et møte for å forklare hva en likemann er og hvilken oppgave de ville få etter hvert. Det var viktig å gi informasjon om likemannsarbeid og informasjonsarbeid før de skulle ta stilling til oppgaven. Vi la vekt på gevinsten med å være likemann som at han/hun fikk repetert informasjonsstoffet, fikk prøve seg i tolkelignende oppdrag og at etter endt arbeid fikk de en attest (se pkt. 4.2) som kunne være med i en framtidig jobbsøknad. Etter det første informasjonsmøtet med det som skulle bli likemannsgruppa, skulle de ta stilling til om de ønsket å bidra som likemann. Samtlige i gruppa var positive til dette. På neste side er stikkordsliste for det første møtet med likemannsgruppa.

Møtet med likemannsgruppa onsdag 26.10.05

Kvalifikasjoner:

- personlig egnethet, forståelse av det norske samfunnet
- forstår godt nok norsk
- språk vi "trenger"

Oppgaver:

- noen ganger **tolkelignende** oppgaver, når vi har besøk eller når lærere har informasjonen
- **lede gruppesamtale** på morsmålet, ta ansvar for etterarbeid av informasjonstimen
- gjennomgå tema fra "Intro"
- formidle spørsmål til lærerne etter gruppearbeid

Roller:

- samarbeid, gi noe til andre
- utfordring, utvikling
- lære selv gjennom å hjelpe andre
- litt om roller; lærer, likemann, tolk, assistent, elev

Omfang:

- Tirsdag 5. og 6. time (12.15-14.05)
 - Onsdag i studieverksted (11.30-13.00)
 - torsdag 2. og 3. time (09.15-11.00)
- Ikke alle timene, og eventuelt bytte på hvem som gjør de ulike oppgavene (flere på hvert språk)

Kurs/kvalifisering:

- 3 dager med kurs i høst temaarbeid
- formidling, holdning
- hvor finne kunnskap, stoff, oppgaver
- dokumentasjon, attest etter endt arbeid

Ansvar:

- læreren som har ansvar for 50 timer samfunnsfag, er også ansvarlig for innhold i gruppearbeidet
- læreren gir informasjon (evt. skriftlig) før tolkeoppgaver som forberedelse.

I første omgang begrenset vi arbeidet som likemann til ett semester, men vi formidlet at vi kanskje ville spørre noen om å fortsette neste semester avhengig av behov for det aktuelle språket og interesser for å fortsette som likemann.

I slutfasen av dette prosjektet gjennomførte vi et avslutnings- og evalueringsmøte med likemannsgruppa. (Evalueringa av møter og kurs for likemenn omtales nærmere i pkt. 4.2) På dette møtet fikk de en attest som bevis på at de var likemann ved Sjefsgården høsten 2005. Eksempel på en slik attest følger på neste side.



Levanger kommune
Innvandrertjenesten
Sjefsgården voksenopplæring

ATTEST

Xxx xxxxxxxx har arbeidet som frivillig og ulønnet *likemann* i forbindelse med prosjektet ”Samfunnskunnskap – mer enn informasjon”. Dette er et prosjekt støttet av UDI, og en egen prosjektrapport kan leses på <http://sjefsgarden.g-skole.no> . Hun har arbeidet med formidling av tema fra ”Samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår.”

Arbeidet har bestått i, sammen med lærere, tolker og fagfolk, å være medhjelper i formidling av samfunnskunnskapstemaer. xxx har ledet grupper som har arbeidet med de ulike temaene på swahili og/eller fransk. Hun har, i en periode på _____ uker, hatt ansvar for gruppeledelse, samtaler og individuell hjelp og støtte til medelever. Hun har også prøvd seg i tolkelignede situasjoner. Likemannen har også deltatt aktivt på planleggingsmøter. Hun har forholdt seg til en lærer med pedagogisk og faglig ansvar i alle arbeidsoppgavene sine.

Xxx xxxxxxxx har deltatt på et 3-dagers kurs for å forberede dette arbeidet. Prosjektrapporten forteller om innholdet i kursdagene.

Hun har gjort seg kjent med læreboka ”Intro”, og brukt den i gruppearbeid.

xxx har på en utmerket måte utført alle deler av arbeidsoppgavene. Gjennom perioden har vedkommende vist stor innsatsvilje og positiv holdning til arbeidet og medelevene. Samarbeidet med lærerne på skolen har vært svært godt.

Levanger, 23.11.05
Toril Sundal Leirset
rektor

Liv Kolstad
delprosjektleder
telefon 74056714

KURS

Etter en studietur til *Introduksjonssenter for utlendinger* i Drammen, hvor vi i prosjektgruppa deltok på et kurs om organisering og gjennomføring av informasjonsprogrammet, fikk vi mange gode råd og tips om hva et kurs for tospråklige lærere kunne inneholde. Elementer fra dette kurset brukte vi i planlegginga og gjennomføringa av et tredagerskurs med likemannsgruppa. Vi la også tidligere erfaringer med likemannsarbeid til grunn. Nedenfor viser vi innkallinga til 1. kursdag:

Innkalling til kurs for likemenn, 1. kursdag

Til _____

Kurs for likemenn på Rotunden

Rådhuset, Levanger

Klokka 12.00-15.00

Dato: 23.11.05

Program:

12.00-12.30 *Informasjon om likemannsarbeid ved Janniken og om informasjonsprogrammet ved Liv*

12.30-13.30 *Tospråklige informanter, egne erfaringer ved Arman
Likemannsrollen (krav, forpliktelser, ansvar og gevinst)*

13.30-14.00 *Kaffepause med noe å bite i!*

14.00-15.00 *Gruppearbeid, tema
Intro-boka
Planer for 2.kursdag*

Vel møtt!

Hilsen Arman, Liv, Janniken

Som det går fram av innkallinga, brukte vi mye tid til å avklare likemannens rolle først. Deretter tok vi for oss de ulike emnene i boka "Intro", som er sammenfallende med de temaene som ligger til grunn for informasjonsprogrammet for voksne innvandrere i Læreplanen (2005). Dette fortsatte vi med den andre kursdagen:

Innkalling til kurs for likemenn, 2. kursdag

Til _____

Kurs for likemenn på Rotunden

Rådhuset, Levanger

Torsdag 01.12.05

Klokka 10.00-14.00

Program:

- *Temaer fra Læreplanen*
- *Eksempler fra temaer, arbeidsmåter*
- *Viktige momenter i gjennomgåelse av temaer*
- *Bruk av boka "intro"*
- *Møte mellom kulturer*

*10.00-11.00 Repetere litt fra 1.kursdag. Spørsmål/tanker?
Gruppearbeid, tema*

11.00-12.00 Gruppearbeid, tema

12.00-12.30 Lunsj

*12.30-14.00 Gruppearbeid, tema
Intro-boka*

Vel møtt!

Hilsen Arman, Liv, Janniken

Innkalling til kurs for likemenn, 3. kursdag

Til _____

Kurs for likemenn på Rådhuset

Rådhuset, Levanger

Klokka 09. – 13.00

Dato: 16.12.05

Program:

09.00-10.00 Tema fra boka "Intro"

10.15-11.00 Tema fra boka "Intro"

Lunsj

11.45 – 12.45 Evaluering av likemannsarbeidet høsten 2005

12.45 – 13.00 Utdeling av attester

Vel møtt!

Hilsen Arman, Liv og Janniken

4.2 Evaluering av møter og kurs med likemannsgruppa

Nedenfor referer vi tilbakemelding fra likemannsgruppa i forbindelse med evalueringsmøte 16.12.05:

- De lærer mer norsk selv, de får større forståelse av samfunnskunnskapstemaene.
- De utvikler en bedre selvfølelse gjennom at de får ansvar og blir vist tillit.
- Viktig at elevene i nybegynnergruppa får informasjonen av noen som snakker deres språk og har kjennskap til deres kultur.
- De ønsker flere likemannskurs.
- De foreslår at de nye elevene får høre om likemannsarbeid i de første informasjonstimene og at likemannsarbeidet blir plottet inn i nybegynnernes ukeplan.
- De gir en god følelse å kunne være til hjelp.
- De mener at boka "Intro" er omfattende og sier at det ikke er mulig å gjennomgå alt stoffet like grundig.
- De mente at det var viktig å ha en lærer tilgjengelig under likemannsarbeidet.

- Likemenn bør får vite hvilket tema de skal snakke om minimum to dager før.
- De setter pris på å få en attest for likemannsarbeidet.

Vi i prosjektgruppa mener at det å være en del av ei likemannsgruppe gir gevinst både for likemannen og for personene som får hjelp. Men det er nødvendig å gi *nok* og *god* informasjon til likemannsgruppa i møter og kurs. Det er også viktig at likemannen forstår at det er læreren som har det faglige og pedagogiske ansvaret. Læreren må derfor alltid være tilgjengelig i likemannsarbeidet. Av likemannen kreves det et visst minimum av norskkunnskaper, men vi har erfart at det er vel så viktig med personlig egnethet.

5. Evaluering og anbefalinger

Denne prosjektrapporten beskriver det utviklingsarbeidet vi har gjort høsten 2005. Vi har kommet godt i gang med utvikling av en lokal modell for gjennomføring av *Samfunnskunnskap på et språk deltakeren forstår*. Arbeidet bygger i stor grad på vårt tidligere arbeid med likemenn, og vi anbefaler de som er interessert å lese sluttrapporten "Likemannsarbeid" fra 2003.

Et langsiktig mål for vårt arbeid med samfunnskunnskap er at vi skal kunne gjennomføre opplæringa ved hjelp av kvalifiserte tospråklige lærere. På sikt ønsker vi også å kunne ta i bruk de morsmålslærerne som finnes i kommunen. Disse målene kan være i fokus selv om vi for tiden arbeider sammen med lærer, likemenn, tolker og fagfolk. Deltakere, rammer og tilgang på potensielle lærere varierer fra år til år. Den modellen vi arbeider ut fra i dag, vil således alltid være i endring.

Vi mener at modellen vi foreløpig har kommet fram til fungerer godt. Lærer med faglig ansvar, fagfolk med spesialkompetanse, likemannsgruppe med egne erfaringer og tolker er en gruppe mennesker som til sammen utfyller hverandre og samlet sett gir deltakerne et godt utbytte av samfunnskunnskapsundervisninga. Vi ønsker å få tatt i bruk det beste fra alle disse gruppene, og mener at innholdet i kurset på dette viset kan inneholde flere nyanser enn noen greier alene.

Hvis denne modellen med likemannsarbeid skal fungere videre, er vi avhengige av muligheter til å kurse nye likemenn fortløpende. Samfunnskunnskap er en viktig del av introduksjonsloven, og det er viktig at det settes av ressurser for å gjøre dette arbeidet. I løpet av prosjektperioden har vi gjort et forarbeid som vil gjøre det lettere å videreføre samme modell hvis det er ønskelig. Allikevel synes vi det er viktig å være klar over at selve arbeidet hele tiden må *gjøres*. Det gjelder f.eks. å finne ut hvilke fagområder som skal vektlegges for den aktuelle gruppa, gjøre avtaler med fagfolk og tolker, kurse nye likemenn, følge opp likemenn i gruppeledelse og tema, føre nøye oppmøtelister og lage egen dokumentasjon til den enkelte deltaker. Det er mange personer som skal koordineres i dette arbeidet, og det vil ofte oppstå situasjoner der en må finne alternative løsninger. Den læreren som har ansvaret for samfunnskunnskapsundervisninga må derfor ha avsatt tid til administrasjon.

Det er også viktig at det ikke er kontaktlæreren for nybegynnergruppa som har ansvar for samfunnsfagsundervisningen. Det er bra for gruppa å ha flere lærere, samfunnskunnskap oppfattes som et eget fag, og det å være kontaktlærer for ei nybegynnergruppe er i seg selv så arbeidskrevende at det er en fordel å være to lærere som arbeider i gruppa.

Samfunnskunnskapsundervisninga er hos oss timeplanfesta 6 timer per uke. Vi har i høst gjennomført 2 runder med samfunnskunnskap. Dette har fungert ganske bra, men vi ser at det har vært et stramt tidsskjema å forholde seg til. Hvis det kunne la seg gjøre å gjennomføre kurset 2 ganger per skoleår, ville det sikre kvaliteten på informasjonsprogrammet.

Konsekvensene av fravær av f.eks. fagfolk og endringer i planen vil da være mindre, og det vil også være lettere å få tak i fagfolk. Hvis foredragsholdere melder avbud like før timene skal holdes, er det en fordel å ha et alternativt undervisningsopplegg klart på forhånd.

Samfunnskunnskapsundervisninga er bakt inn i det ordinære norskkurset, og det ser vi på som en stor fordel. Vi mener at det er en pedagogisk fordel å spre samfunnskunnskapsundervisning utover semesteret framfor å komprimere stoffet og undervise i bolker, for eksempel i skoleferier. Lærestoffet kan bearbeides også i norsktimene, og deltakerne får tid og rom til å fordøye stoffet og repetere flere ganger. Dette vil gi positiv effekt når det gjelder samfunnsforståelse, fordi det å oppnå forståelse er en prosess som krever tid. På denne måten ivaretar vi også gjeldene arbeidstidsordning for lærerne.

Vår modell for gjennomføring av 50 timer samfunnskunnskap er en modell som vi ønsker å videreutvikle. Allikevel er det noen områder vi ser på som spesielt krevende. Vi vil blant annet anbefale at man knytter til seg enkelte fagpersoner som fungerer godt i denne opplæringa, og gjøre faste samarbeidsavtaler med disse. Det er viktig å utnytte at mange etater og instanser også selv har et behov for å gi informasjon til flyktninger og innvandrere. Det kan være en ide å sende ut et brev om informasjonsprogrammet til alle aktuelle samarbeidspartnere i kommunen.

En positiv effekt av vår modell for samfunnskunnskapsundervisning er likemannsgruppas gevinst. De får gjennom dette arbeidet repetert fagstoff, de lærer mye norsk, og får gjennom den tilliten de blir vist muligheten til å utvikle seg videre. De likemennene som er i introduksjonsprogram kan også ha denne ekstraoppgaven som del av sine tiltak i programmet, og det å være likemann oppleves i seg selv som kvalifiserende. Det er viktig med et godt samarbeid mellom flyktningtjenesten og skolen. For oss er det viktig å trekke inn asylsøkere i likemannsgruppa, og dermed også viktig å samarbeide med asylmottaket.

Å være likemann i samfunnskunnskapsformidling har vist seg å være populært blant elevene. Vi anbefaler at man kan be interesserte elever *søke* på jobben, både for at elevene får øve på å skrive søknad og for at vi som lærere kan knytte til oss de elevene som virkelig er interesserte i dette arbeidet. I prosjektperioden har vi spurt utvalgte elever om å hjelpe oss, men vi vil i neste semester ”lyse ut” stillinger som likemenn i de språk vi da trenger. Det blir en riktigere måte å rekruttere likemenn på, og kan forhindre eventuell mistanke om særbehandling av elever. Vi håper også at likemennene på et senere tidspunkt kan bli å finne på kommunens tolkeliste, som tospråklige lærere eller morsmåls lærere.